

มหาวิทยาลัยสงฆ์กับรูปแบบการเยียวยาทางจิตใจ

ผศ.ดร.ประยูร สุขะใจ

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์

โลกเป็นอย่างไรไม่สำคัญ ข้อสำคัญอยู่ที่เราจดจำมันอย่างไรต่างหาก เพราะโลกมีทั้งสุขและทุกข์สลับกัน ถ้าเราจดจำแต่ความทุกข์ โลกก็ไม่น่าอภิรมย์แต่อย่างใด ดังภาษิตอุทานธรรมที่ว่า *สุขและทุกข์มีอยู่คู่กับโลก จะย้ายโยกแห่งหนตำบลไหน จะสุขบ้างทุกข์บ้างช่างเป็นไร จะทำใจให้เศร้าไม่เข้าการ พระพุทธศาสนาสอนให้คนเราเลิกโศกเศร้ากับความสูญเสียที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “หิยมาเน น โสเจยฺย ไม่ควรโศกเศร้าเมื่อประสบความสูญเสีย”*

มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความทุกข์ ไม่ว่าจะเป็มนุษย์ในยุคสมัยใดก็ยังคงมีความทุกข์ คำว่าทุกข์ นั้น มีความหมายในบริบทครอบคลุมกว้างขวางไปยังอาการทางใจต่างๆ เช่น เครียด เศร้า หดหู่ ท้อแท้ อ่อนแรง หมดกำลัง เศร้าโศก เสียใจ ในหลักพุทธธรรมจัดอาการของอารมณ์ทางบวก เช่น ดีใจ สนุกสนาน ร่าเริง ตื่นเต้น เป็นความทุกข์ด้วย ในช่วงชีวิตของมนุษย์นั้น ย่อมต้องเผชิญกับภาวะทางใจมากมาย จากกระแสของการเปลี่ยนแปลงแห่งชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และการไม่เข้าใจในความเปลี่ยนแปลงนั่นเองทำให้เกิดทุกข์

ในสถานการณ์วิกฤตเกิดอุทกภัยที่ผ่านมา ทำให้คนไทยได้เรียนรู้ เข้าใจคุณค่าของความรัก ความสมัครสมานสามัคคี การเอื้ออาทร เกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การมีทำที่ต่อชีวิตและการตระหนักรู้ศีลธรรมมากขึ้น สตีฟ จ๊อบส์ เคยกล่าวไว้ว่า “จงใช้ชีวิตตามหลักศีลธรรม พยายามทำให้เกิดความแตกต่างบนโลกใบนี้และมีส่วนร่วมให้เกิดสิ่งที่ดีงามยิ่งขึ้น คุณจะพบว่ามันจะทำให้ชีวิตคุณมีความหมายมากยิ่งขึ้น แถมยังเป็นยาแก้ความเบื่อหน่ายที่ได้ผลดีอีกด้วย”^๒

บทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ต่อการช่วยเหลือสังคม

สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีหน้าที่หลักนอกจากบริหารจัดการศึกษาภายในองค์กรให้พัฒนามีคุณภาพเทียบเท่าระดับสากลแล้ว ยังเชื่อมโยงเข้าไปสู่การสร้างนวัตกรรมให้สังคมได้นำ

^๑ พระธรรมโกศาจารย์., ศ.ดร., สารจากอธิการบดี : ขวัญดีรับปีใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย อ้างใน: webmaster@mcu.ac.th ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

^๒ ทศ คณนพาร และคณะ. เป็นที่หนึ่งไม่เหมือนใคร สตีล สตีฟ จ๊อบส์. (กรุงเทพมหานคร : แอปเปิ้ลบุ๊ก, ๒๕๕๔), หน้า ๘๕.

องค์ความรู้ไปบูรณาการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ส่วนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแห่งนี้ มียุทธศาสตร์ นโยบาย มีพันธกิจในการขับเคลื่อนการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในหลากหลายมิติโดยเฉพาะการบริการวิชาการแก่สังคมและการช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนทุกระดับ เมื่อเหตุการณ์เกิดภัยพิบัติ ซึ่งมักนำความสูญเสียมาสู่มนุษย์ ดังตัวอย่างเหตุการณ์ แผ่นดินไหวและเกิดคลื่นสึนามิขึ้นใน ๖ จังหวัดภาคใต้ทำให้เกิดความเสียหายรุนแรงเกิดความสูญเสียอย่างมหันต์ และในปีที่ ผ่านมาประเทศไทยเกิดอุทกภัยน้ำท่วมขึ้น มีจังหวัดที่ถูกผลกระทบมากกว่า ๑๐ จังหวัด มีผู้ประสบภัยได้รับความเดือดร้อนประมาณเกือบ ๕-๖ ล้านคน ส่งผลกระทบทางจิตใจต่อผู้สูญเสียและคนในครอบครัวที่ประสบชะตากรรม ในเวลาเช่นนี้การช่วยเหลือ เยียวยาทางจิตใจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ถือเป็นสถาบันอันทรงเกียรติเป็นศูนย์รวม แหล่งองค์กรแห่งการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องแสดงบทบาทที่เอื้อต่อพุทธศาสตร์ พันธกิจ และวิสัยทัศน์ให้เกิดผลเชิงประจักษ์มากขึ้น สืบเนื่องการที่มีพระสงฆ์ ซึ่งถือเป็นเสมือนที่พึ่งทางจิตใจ จะทำความเข้าใจในผลกระทบทางจิตใจ ทั้งการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมที่เกิดจากการปรับตัว แล้วใช้เทคนิควิธีการในการนำเอาธรรมะมาเป็นเครื่องเยียวยารักษาจิตใจ ก็จะช่วยเหลือ ประคับประคองให้แต่ละบุคคลสามารถก้าวข้ามผ่านพ้นวิกฤตชีวิตจนสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิต เข้าสู่สภาวะปกติได้เร็วขึ้น

ดังนั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยการนำของพระสงฆ์และเป็นผู้นำทางศาสนาเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประสบภัยไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษาการสนับสนุนให้กำลังใจ การให้ข้อมูลที่จำเป็นรวมทั้งการติดต่อประสานงานเพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประสบภัยที่ส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน การได้ทราบไหว ฟังธรรมะได้สนทนาธรรม กับพระ ได้ข้อคิดและคำแนะนำตลอดจนการทำพิธีเพิ่มความเป็นสิริมงคลเสริมกำลังใจยอมทำให้สภาพจิตใจของผู้ประสบภัยที่ตึงเครียด ท้อแท้ ผิดหวัง เศร้าใจนั้นได้รับการเยียวยาจนกลับมาเป็นปกติได้ สามารถดำรงชีพได้อย่างเหมาะสม จึงพอสรุปบทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือสังคม ดังต่อไปนี้

๑. เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ทำให้เกิดศรัทธาในการต่อสู้เอาชนะปัญหา อุปสรรคและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้ประสบภัยพิบัติที่เกิดขึ้น
๒. เป็นผู้ให้คำแนะนำข้อคิด หรือช่วยในการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยหลักธรรมต่าง ๆ
๓. เป็นผู้ประเมินความรุนแรงของปัญหาทางจิตใจ เช่น ความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายและให้การส่งต่อกรณีที่เป็นไปยังหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานองค์กรที่รับผิดชอบ
๔. เป็นผู้ติดตามประสานงานความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการสร้างเครือข่าย การช่วยเหลือให้ผู้ประสบภัยได้รับความปลอดภัยในชีวิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับรูปแบบการเยียวยาทางจิตใจ

สิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ภัยธรรมชาติ จากวิกฤตอุทกภัยร้ายแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคกลางของประเทศหลายจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งมีน้ำท่วมสูงจนผู้ประสบภัยต้องอพยพออกจากบ้านเรือน และอยู่ในสภาพไร้ที่พักอาศัยและทรัพย์สินเงินทอง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้มูลนิธิชัยพัฒนา ร่วมกับโรงเรียนจิตรลดา และมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย เปิดเป็นศูนย์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยในครั้งนี้

ในวันอังคารที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงมีพระเมตตาตรวจเยี่ยมผู้ประสบภัยน้ำท่วม ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทรงนำความปราบปลื้มให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ประสบทุกข์ และก่อให้เกิดกำลังใจในการเผชิญกับอุทกภัยอย่างมั่นคง และมีกำลังใจที่จะก้าวผ่านวิกฤตชีวิตได้อย่างงดงามตามสภาพที่เป็นจริง

ประชาชนผู้ประสบอุทกภัย ณ ศูนย์พักพิงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย มีจำนวน ๖๗๐ คน ได้ร่วมกันฝ่าวิกฤติน้ำท่วมไปด้วยกันตลอดระยะเวลา ๒ เดือน ได้เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันโดยใช้หลัก สาราณียธรรมเพื่อการอยู่กันอย่างผาสุก ในภายใต้เหตุการณ์วิกฤติน้ำท่วมให้ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น และยังให้เกิดความรักใคร่มีไมตรีจิต ช่วยเหลือแบ่งปัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน และยังมีการผูกสัมพันธ์เชื่อมโยงในยามหลังน้ำลดอีกด้วย นับว่าอุทกภัยครั้งนี้ได้นำความสูญเสียทรัพย์สินให้เกิดขึ้นมาก แต่ก็เป็นเหตุให้เกิดการเรียนรู้สัจธรรมที่มีคุณค่าอย่างมหาศาล ซึ่งเป็นกำลังใจในการยืนหยัดอย่างมั่นคงและก้าวเดินต่อไปข้างหน้าอย่างสง่างามสมศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์

หลักการและวัตถุประสงค์

พระธรรมโกศาจารย์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ให้หลักการและวัตถุประสงค์ของศูนย์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไว้ดังนี้

๑. เพื่อให้การดูแลผู้พักพิง แบบองค์กรรวมเชิงพุทธ ให้มีความเป็นอยู่ดีทั้งทางกาย สังคม จิตใจ ปัญญา
๒. เพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูผู้พักพิง ให้สามารถปรับตัวกลับมามีศักยภาพในการดำรงชีวิตได้ดั้งเดิม หรือเกิดการพัฒนายิ่งกว่าเดิม

แนวทางการดำเนินงาน

รูปแบบการดำเนินงานศูนย์ช่วยเหลือเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัย เพราะทุกคนจะพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “เอาอยู่” คือ เปลี่ยนศูนย์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม เป็นชุมชนเชิงสร้างสรรค์ สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ประสบภัยฯ จัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ สร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ประสบภัยน้ำท่วม โดยชุมชนเพื่อชุมชนสร้างการมีส่วนร่วมแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วม ได้มีการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้ผู้ประสบภัยฯ มีส่วนร่วมในการทำหน้าที่บริหารกิจการต่างๆ ภายในกลุ่มของตนที่จำลองเป็นหมู่บ้านและตำบล มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครร่วมกันทำหน้าที่ช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ทั้งด้านความสะอาด ด้านความปลอดภัย อย่างครบวงจร ภายใต้การดูแลของผู้บริหารระดับสูงในมหาวิทยาลัย อาจารย์ พระนิสิต พระเจ้าหน้าที่และพระอาสาสมัคร ที่เข้ามาช่วยเหลือฟื้นฟูด้านจิตวิญญาณอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นสื่อเชิงสัญลักษณ์ถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในยามทุกข์ยากนี้ได้อย่างงดงามยิ่ง จึงทำให้เกิดกิจกรรม มหาวิทยาลัย มจร. กับรูปแบบการเยียวยาทางจิตใจขึ้น (MCU : Model for spiritual healing)

ดังนั้น ศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม จึงได้วางแนวทางการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือเยียวยา และฟื้นฟูจิตใจของผู้ประสบภัย ตามหลัก ศีล-สมาธิ-ปัญญา โดยแบ่งเป็น ๕ ระยะซึ่งระยะที่ ๑ และ ๒ เป็นระยะของการพัฒนาศีล ได้แก่ด้านกายภาพ การอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีและช่วยเหลือกันและกันอย่างมีระเบียบเรียบร้อย ระยะที่ ๓ เป็นระยะของการพัฒนาสมาธิ ได้แก่การฟื้นฟูจิตใจด้วยศาสนพิธีการทำวัตรสวดมนต์ สมาธิภาวนา กิจกรรมศิลปะบำบัด และการให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยาระยะที่ ๔ เป็นระยะของการพัฒนาปัญญา ด้วยกิจกรรมเชิงพุทธ และการให้ความรู้เพื่อการปรับตัวและเพื่อประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้พิเศษ ระยะที่ ๕ เป็นระยะของการส่งกลับและติดตามผล โดยมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

ระยะที่ ๑ : ให้การเยียวยาทางกายภาพ ด้วยการจัดระบบส่งมอบของบริจาคต่างๆ ให้แก่ผู้พักพิง การจัดหาที่พักอาศัยที่ถูกสุขลักษณะและให้ความสะอาดสบายพอประมาณ จัดหาระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำกิน น้ำใช้ อาหารและการดูแลด้านการแพทย์และการปฐมพยาบาล รวมถึงการให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยารายบุคคลในระบะที่มีความเศร้าโศก หรือตกใจมาก

ระยะที่ ๒ : ให้การเยียวยาด้านสังคม สร้างพลังกลุ่มให้เกิดความสามัคคี ที่จะเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน ด้วยการจัดผู้พักพิงออกเป็นกลุ่มย่อย เรียกว่าหมู่บ้าน ตำบล มีผู้นำซึ่งเป็นผู้พักพิงและพระอาสาสมัครดูแลทุกข์สุขของผู้พักพิงในหมู่บ้านและตำบลของตน

ระยะที่ ๓: การเยียวยาด้านจิตใจผู้พักพิง โดยฝ่ายบริการฝึกอบรม และพระนิสิตจากภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มจร. พร้อมด้วยพระอาสาสมัครจากวัดญาณเวศกวันและคฤหัสถ์

อาสาสมัครทั่วไป หมุนเวียนเข้าเยี่ยมเยียนผู้พักพิงเพื่อให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยาแบบกลุ่ม เสริมกำลังใจและสำรวจปัญหาทางจิตใจของผู้พักพิงและจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนา เสริมศักยภาพของผู้พักพิง ด้วยการให้กำลังใจและธรรมะ

ระยะที่ ๔ : จัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนา เสริมศักยภาพของผู้พักพิง ตามช่วงอายุเพื่อการปรับตัวยุติหลังผ่านพ้นภัยพิบัติแยกเป็นกลุ่มกิจกรรมใหญ่ ๓ กลุ่ม ได้แก่

๔.๑ การพัฒนาจิตปัญญา มีการสำรวจปัญหา และการให้การปรึกษาเชิงพุทธประกอบกับการจัดกิจกรรมภาวนาเชิงพุทธ

๔.๒ การสังคมสงเคราะห์ ให้ความรู้ในการปรับตัวหลังภัยพิบัติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม โภชนาการ วิศวกรรม ฯลฯ

๔.๓ การศึกษาและอาชีพ จัดการเรียนการสอนและชมรมเพื่อประกอบอาชีพเสริม ทั้งในระหว่างพำนักที่ศูนย์ฯ และเมื่อกลับบ้านแล้ว

ระยะที่ ๕ : การประเมินผลการดำเนินงานโดยผู้พักพิง การสำรวจความต้องการหลังน้ำลด การจัดส่งผู้พักพิงกลับบ้านเรือน และการติดตามเยี่ยมเยียนผู้พักพิงหลังผ่านพ้นภัยพิบัติ

(MCU : Model for spiritual healing)

สรุปผลการปฏิบัติงาน มจร. กับรูปแบบการเยียวยาทางจิตใจ

การปฏิบัติงานของศูนย์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม มูลนิธิชัยพัฒนา โรงเรียนจิตรลดา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย จัดตั้งขึ้นจากพระราชกระแสรับสั่งในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามราชกุมารี และได้ดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๔ มีผู้ประสบภัยเข้าพักพิงจำนวน ๖๗๐ คน ซึ่งในหลักการบริหารจัดการศูนย์แยกหน้าที่ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้ : มูลนิธิชัยพัฒนา รับผิดชอบ จัดเลี้ยงอาหาร การขนส่ง คมหนัก และคณะแพทย์เข้ามาให้บริการด้านสุขภาพ, โรงเรียนจิตรลดา จัดสอนและจัดกิจกรรมเด็กนักเรียน และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดสถานที่พักพิง การปกครองดูแล การจัดกิจกรรม และการฟื้นฟูด้านจิตใจ

โดยฝ่ายกิจกรรม จากภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ได้ดำเนินการเป็น ๕ ระยะ แต่ละระยะมีผลจากกระบวนการดังนี้

ระยะที่ ๑ : พบว่า ผู้พักพิงได้เรียนรู้ ปรับพฤติกรรม ได้เตรียมความพร้อม ปรับสภาพและเยียวยาผู้พักพิงทางด้านกายภาพ ได้รับปัจจัยความต้องการขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบต่อบริจาค การจัดเตรียมที่พักและระบบสาธารณสุขภาค การดูแลด้านการแพทย์และพยาบาล ได้รับความปลอดภัยจากการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับความรักเมตตา จากพุทธอาสาที่ช่วยงานทั้งจากจิตอาสาและจากกลุ่มผู้พักพิง และได้รับการสนับสนุนยกย่องผู้พักพิงเป็นอย่างดี

ระยะที่ ๒ : พบว่า ผู้พักพิงได้เรียนรู้ การเป็นนักจิตอาสา การได้แสดงบทบาทสมมติความเป็นผู้นำกลุ่ม และการได้มองเห็นคุณค่าในตัวเอง ซึ่งค้นพบได้ผ่านกระบวนการจัดระบบการปกครองดูแล โดยแบ่งผู้พักพิงเป็นกลุ่มย่อย เรียกว่า หมู่บ้าน, ตำบล และให้ผู้พักพิงได้ร่วมกับพระอาสาในการดูแลทุกข์สุขด้วยตนเอง ในระบบกำหนด, ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสามัคคี ความเอื้ออาทร ความทั่วถึงในการดูแล การมีส่วนร่วม และการช่วยเหลือตัวเอง ดังจะเห็นได้ว่าการได้แสดงออกถึงศักยภาพของความเป็นตัวตนที่แท้จริง ทำให้เกิดพลังเสริมแนวความคิดสร้างสรรค์ พร้อมทั้งจะพ้นฝ่าอุปสรรคจากเหตุการณ์วิกฤตครั้งนี้ได้

ระยะที่ ๓ : พบว่า ผู้พักพิงได้เกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าในตัวเอง มองเห็นความจริงของชีวิต ตามกฎของไตรลักษณ์ และรูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักมรรคมีองค์แปด ซึ่งถือเป็นระยะของการเยียวยาจิตใจของผู้พักพิง โดยฝ่ายบริการฝึกอบรม มจร. พระนิสิตจากภาควิชาจิตวิทยา พระนิสิต/นิสิตจากภาควิชาชีวิตและความตาย พระอาสาสมัครจากวัดญาณเวศกวัน และอาสาสมัครทั่วไป

ทำการสำรวจและประเมินปัญหาทางจิตใจของผู้พักพิง หมุนเวียนเข้าเยี่ยมและให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยาทั้งแบบกลุ่มและแบบตัวต่อตัว มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างกำลังใจและกิจกรรมทางศาสนพิธี เช่น การสวดมนต์เช้า-เย็น การเจริญสมาธิ การทำบุญตักบาตรในวันพระ การฟังธรรมเป็นต้น โดยภาพรวม พบว่า ผู้พักพิงได้เข้าใจชีวิตอย่างสมมาทิจูมากขึ้น และมีทำที่ต่อการดำรงชีวิตของความเป็นมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรี

ระยะที่ ๔ : พบว่า ผู้พักพิง ได้รับรู้กระบวนการรู้คิด มีการพัฒนาตนเอง รู้ตัวทั่วพร้อม มีการพัฒนาสติและพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมระดับการพัฒนาปัญญา โดยผ่านการส่งเสริมอาชีพ ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการใช้ชีวิตหลังภัยพิบัติ ให้ความรู้ด้านการซ่อมแซมอาคารบ้านเรือนและอุปกรณ์เครื่องใช้ ความรู้ด้านการเงิน การประสานงานหน่วยงานราชการในเรื่องต่างๆ การจัดอบรมฝึกอาชีพ จัดตั้งเป็นชมรมที่ผู้ประสบภัยสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพเสริมต่อไป สรุปโดยภาพรวม พบว่า ผู้พักพิง ทุกคนมีอาชีพ สามารถที่จะนำไปต่อยอดฐานองค์ความรู้และดำเนินงานประกอบสัมมาชีพได้ทันที

ระยะที่ ๕ : พบว่า ผู้พักพิง ได้แสดงออกถึงความปีติสุข ความอึดอึดใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง มีความพึงพอใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้เข้ามาสู่ร่มเงาของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และยังได้สะท้อนการเข้าใจชีวิต เข้าใจปรากฏการณ์ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ค้นพบจากแบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์และการติดตามผล โดยผ่านกิจกรรมเป็นระยะของการส่งกลับ มีการสำรวจความต้องการของผู้พักพิงหลังน้ำลด การนำภาวนาเพื่อสร้างกำลังใจก่อนกลับ การแจกถุงยังชีพและสิ่งจำเป็นต่อการใช้ชีวิต การนำส่งถึงบ้าน และช่วยเหลือซ่อมแซมที่พักอาศัยหากพบว่า พังเสียหายจนไม่สามารถอาศัยต่อไปได้ ดังนั้น สรุปได้ว่า กระบวนการให้การปรึกษาและการบำบัดรักษาเยียวยาทางพระพุทธศาสนา สามารถพัฒนาให้บุคคลได้รู้แจ้งเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น และสามารถพัฒนาสัมมาทิจูอันจะเอื้อต่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมตามหลักพุทธธรรมให้สมบูรณ์ขึ้น

สรุปโดยภาพรวมผลการดำเนินงานพบว่า ผู้พักพิงได้รับการเยียวยาอย่างบูรณาการแบบองค์รวมเชิงพุทธ ทั้งด้านกายภาพ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านจิตใจ จากการประเมินพบว่า ผู้พักพิงมีกำลังใจดีขึ้น รู้สึกเข้มแข็งมากขึ้น พร้อมทั้งจะเผชิญปัญหา ลุกขึ้นสู้ชีวิต มีความพร้อมทั้งทางกายภาพ สังคม อารมณ์ ระดับทางสติปัญญา และได้ธรรมะที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างคุ่มค่า ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมข้อคิดของ พระธรรมโกศาจารย์^๓ ได้กล่าว

^๓ พระธรรมโกศาจารย์, ศ.ดร., สารจากอริการบตี : ขวัญดีรับปีใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย อ่างใน: webmaster@mcu.ac.th ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

ไว้ใน สารอธิการบดี ที่ให้ไว้เนื่องจากวันขึ้นปีใหม่ เรื่องขวัญดีรับปีใหม่ คือ เมื่อมีขวัญและกำลังใจดีแล้ว เราต้องไม่ประมาท นั่นคือ เราควรปฏิบัติธรรมมงคลอีก ๓ ประการเพื่อป้องกันมหาอุทกภัยไม่ให้หวนคืนมาในปีใหม่และในปีต่อไป

๑. ปฏิรูปเทศบาลฯ ทำสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่อาศัยด้วยการไม่ตัดไม้ทำลายป่า มีการสร้างระบบระบายน้ำหลาก (Floodway) และแก้มลิงริมทะเลตามแนวพระราชดำริ มหาจุฬายาที่วังน้อยควรสร้างถนนหรือกำแพงป้องกันน้ำรอบมหาวิทยาลัย ทั้งปลูกต้นยางนาเป็นรั้วรอบมหาวิทยาลัย

๒. ปุ่พเพกตปุญญตา ทำบุญกุศลสะสมความดีไว้ให้มาก เช่น การสวดมนต์ข้ามปีตามมติมหาเถรสมาคม การถวายภัตตาหารแด่พระนิสิตนั้บพันธุ์ที่มหาจุฬายา พลังบุญที่สะสมไว้ก็จัดสรรแต่สิ่งดีงามมาสู่ชีวิต

๓. อุตตสัมมาปณิธิ วางตนไว้ในทางแห่งศีลธรรมโดยบริหารจัดการน้ำในเขื่อนให้ดี ไม่มีการทุจริต ฉ้อราษฎร์บังหลวงเมื่อสร้างระบบป้องกันน้ำท่วม และมีความไม่ประมาท โดยเฉพาะไม่มีการเก็บพระไตรปิฎกและของสำคัญไว้ที่ชั้นล่างของอาคารของมหาจุฬายา

สรุปได้ว่า เมื่อมีธรรมประจำใจ ๓ ประการนี้ก็จะทำให้ชีวิตมีขวัญและกำลังใจดีเพราะมีมงคลคือเหตุแห่งความเจริญในชีวิต จึงขอฝากขอบคุณ “น้ำ” ที่ทำให้มีนักพุทธจิตอาสาเกิดขึ้นทั่วมหาวิทยาลัย และทำให้พวกเราได้เข้าใจความจริงแท้ของชีวิตมากขึ้น ได้ใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่าน่ามากขึ้น...แต่แท้ที่จริงแล้ว...เราทุกคนยังสามารถทำอะไรดี ๆ ได้อีกมากมายไว้กับโลกใบนี้ **“จงใช้ชีวิตตามหลักศีลธรรม พยายามทำให้เกิดความแตกต่างบนโลกใบนี้และมีส่วนร่วมให้เกิดสิ่งที่ดีงามยิ่งขึ้น”**